

Er den danske arbejdstid lav?

Af Sofie Valentin Weiskopf, Michèle Naur, Michael Drescher og Mathilde Lund Holm

Den danske arbejdstid fremstilles ofte som lav i et europæisk perspektiv, og hvis danskernes gennemsnitlige præsterede arbejdstid for beskæftigede sammenlignes med andre EU-lande, ligger arbejdstiden også lavt.

Men samtidig deltager mange mænd og kvinder på arbejdsmarkedet i Danmark, og tages der højde for dette, er danskernes arbejdstid så egentligt lav? Dette spørgsmål belyses i denne analyse, hvor danskernes ugentlige arbejdstid opgøres ved to forskellige metoder. I den forbindelse ses der også nærmere på, hvilke grupper i Danmark der arbejder mere eller mindre end gennemsnittet for andre europæiske lande.

Analysens hovedkonklusioner:

- Den danske beskæftigelsesfrekvens er relativt høj, og danske kvinder har den tredjehøjeste beskæftigelse i EU.
- Hvis arbejdstiden sættes i forhold til befolkningen, ligger danskernes gennemsnitlige ugentlige arbejdstid i midterfeltet og lidt over EU-gennemsnittet. Den danske arbejdstid pr. person i befolkningen er dog lavere end i Sverige, Tyskland og Storbritannien.
- Den relativt lave danske arbejdstid pr. beskæftiget skyldes blandt andet, at mange studerende også arbejder. Ses der bort fra studerende, ligger den danske arbejdstid pr. beskæftiget tættere på, men fortsat ca. 1½ time under gennemsnittet for de europæiske lande, der indgår i analysen.
- Arbejdstiden pr. beskæftiget mellem 60 og 74 år i Danmark ligger omkring gennemsnittet for de europæiske lande, der indgår i analysen, mens arbejdstiden pr. person i befolkningen i aldersgruppen ligger en del over gennemsnittet. Det skyldes, at beskæftigelsesfrekvensen blandt de 60-74-årige er relativt høj i Danmark.
- Arbejdstiden for højtuddannede i Danmark ligger generelt under gennemsnittet for de europæiske lande i analysen, uanset om det opgøres pr. beskæftiget eller pr. person i befolkningen. Arbejdstiden for lavt og mellemuddannede ligger en anelse over gennemsnittet, når den opgøres i forhold til antallet af lavt og mellemuddannede i befolkningen.

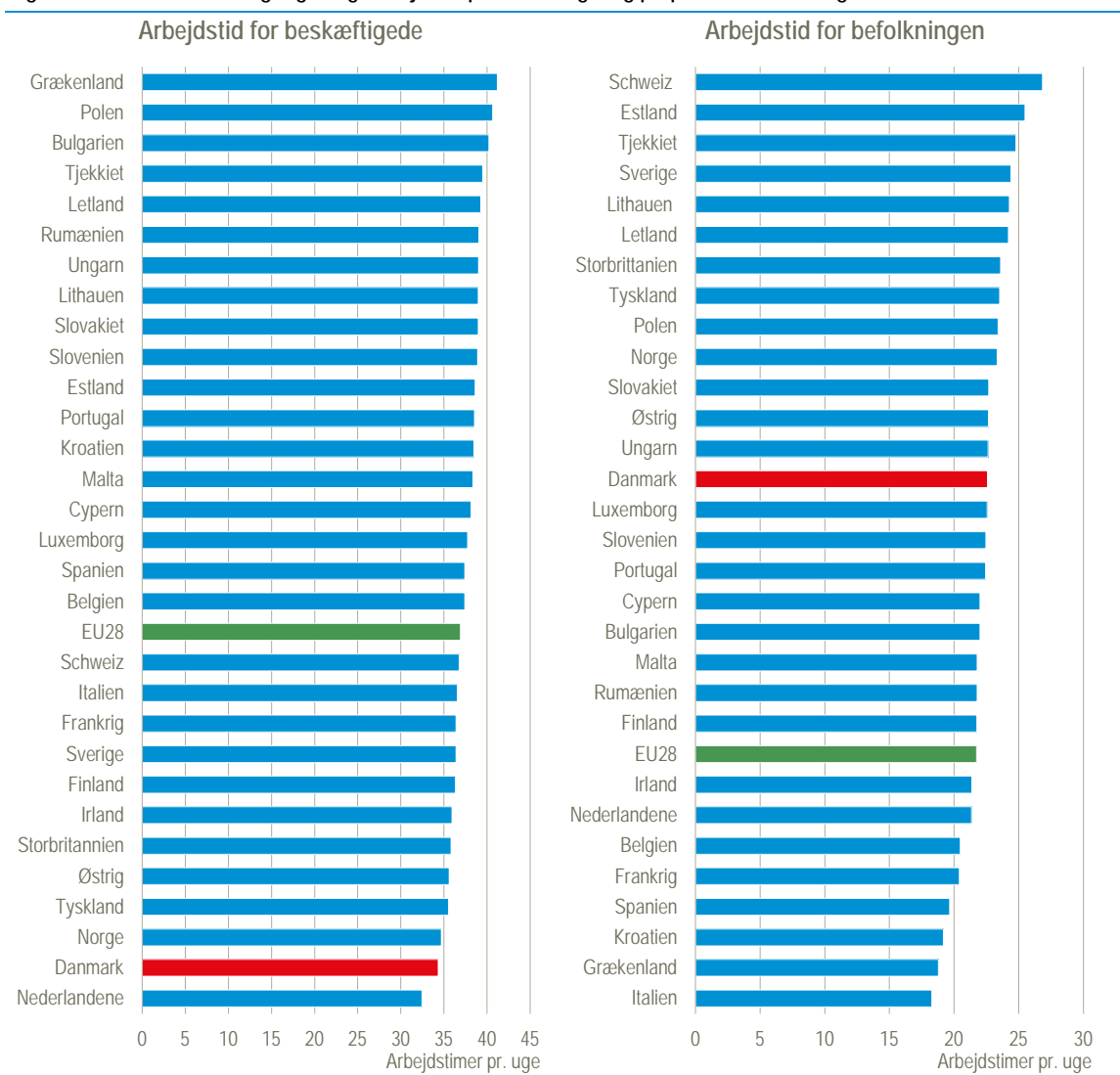
Relativ lav arbejdstid pr. beskæftiget i Danmark

I 2016 præsterede beskæftigede i Danmark en gennemsnitlig arbejdstid på 34 timer om ugen. Hermed var den danske arbejdstid sammen med Nederlandene de laveste i EU og en del under EU-gennemsnittet på 37 timer.

I flere af de lande, som vi normalt sammenligner os med (fx Sverige, Tyskland og Storbritannien), ligger arbejdstiden pr. beskæftiget også under gennemsnittet, men dog højere end i Danmark. Særligt i de østeuropæiske lande er arbejdstiden over EU-gennemsnittet.

Sættes den præsterede arbejdstid i forhold til befolkningen – i stedet for antallet af beskæftigede – så placerer den danske befolkning sig ganske anderledes. Ved denne opgørelse ligger den ugentlige danske arbejdstid i midterfeltet og over EU-gennemsnittet. Lande som Sverige, Tyskland og Storbritannien har dog også opgjort på denne måde en højere gennemsnitlig arbejdstid end Danmark, jf. figur 1.

Figur 1 Gennemsnitligt ugentligt arbejdstid pr. beskæftiget og pr. person i befolkningen. 15 til 74 år. 2016

Anm.: Antal arbejdstimer er opgjort som faktiske præsterede arbejdstimer. Beregningerne er baseret på EU's statistiske kontors (Eurostats) opgørelser af arbejdstiden, som kun omfatter personer, hvor arbejdstiden er større end nul timer. Det betyder, at beskæftigede, der har en arbejdstid på nul timer i referenceugen som følge af fx ferie eller sygdom, ikke er med i Eurostats opgørelse. Dermed tages der ikke hensyn til forskelle i antal feriedage eller sygdom mellem landene. EU28-gennemsnittet udregnes som et gennemsnit på baggrund af landenes beskæftigede/befolkning, hvilket betyder, at store lande som eksempelvis Italien, Spanien og Frankrig "fylder" relativt meget i udregningen. Alternativt kan EU28-gennemsnittet også udregnes som et simpelt gennemsnit af landenes gennemsnitlige arbejdstid, hvilket øger EU28-gennemsnittet for arbejdstid pr. beskæftiget med 0,8 timer og pr. person med 0,4 timer. Det gælder dog fortsat, at Danmark har lavere arbejdstid pr. beskæftigede (3,4 timer lavere) end EU28-gennemsnittet og højere arbejdstid pr. person i befolkningen (0,4 timer højere) end EU28-gennemsnittet. Norge og Schweiz er ikke medlem af EU og indgår ikke i EU28-gennemsnittet.

Kilde: Eurostat og egne beregninger.

Ovenstående viser, at når man sammenligner arbejdstiden i forskellige lande, bør man også kigge på befolkningens gennemsnitlige arbejdstid og ikke kun de beskæftigedes arbejdstid, idet en høj gennemsnitlig arbejdstid pr. beskæftiget kan hænge sammen med en koncentration af arbejdstiden på få hænder. Arbejdstiden er således mere jævnt fordelt i den danske befolkning, men i en række andre lande er arbejdstiden koncentreret på færre individer, som så til gengæld arbejder mere i gennemsnit end beskæftigede i Danmark.

Som det fremgår af figur 1, ligger landenes arbejdstid relativt tæt og små ændringer i landenes arbejdstid kan således føre til større forskydninger i landenes placering. Dette skal også ses i lyset af, at opgørelserne er forbundet med usikkerhed, jf. boks 1. Derudover skal det bemærkes, at der i figuren ovenfor fokuseres på den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid, hvor ferie og andet fravær ikke er indregnet.

Boks 1. Opgørelse af den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid

Analysen er baseret på Eurostats Labour Force Survey (på dansk arbejdskraftundersøgelse). Arbejdskraftundersøgelsen er en spørgeskemaundersøgelse, der udarbejdes efter samme retningslinjer i alle EU-lande og er hermed sammenlignelig på tværs af EU-lande. Danmarks Statistik udarbejder den danske arbejdskraftundersøgelse. For at belyse forskellige aspekter af arbejdsforhold, spørger man i arbejdskraftundersøgelsen de beskæftigede om timetallet i personens hovedbeskæftigelse og største bijob. Opgørelsen af den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid omfatter personer mellem 15 og 74 år, der indgår i arbejdskraftundersøgelserne ved direkte deltagelse (den interviewede) samt personer, hvis arbejdstid er oplyst via andet familiemedlem.

Der er for alle lande en vis stikprøveusikkerhed forbundet med arbejdskraftundersøgelsen. Derudover kan der være forskelle mellem landene i forhold til datakvalitet af opgørelsen af præsteret arbejdstid, særligt i forhold til at identificere fravær og overtid. Således er der en klar tendens til, at de gamle EU15-lande er bedre til at opfange midlertidigt fravær fra beskæftigelse (fx som følge af ferie og sygdom) i deres arbejdskraftundersøgelser end de nyere EU28 lande.¹ I den forbindelse bemærkes det blandt andet, at spørgsmålene vedrørende fravær og overtid typisk vedrører personernes hovedbeskæftigelse, mens der ikke spørges ind til fravær og overtid i forhold til personernes bibeskæftigelse. En mindre detaljeret indsamling af arbejdstidsoplysninger medfører generelt en overvurdering af den præsterede arbejdstid.

Den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid pr. beskæftiget og pr. person i befolkningen opgøres som summen af samtlige præsterede timer i både hovedjob og bijob i forhold til henholdsvis antallet af beskæftigede og antallet af personer i befolkningen. Den gennemsnitlige arbejdstid opgøres for de 15-74-årige, da dette er den typiske aldersafgrænsning for den erhvervsaktive del af befolkningen anvendt i arbejdskraftundersøgelsen.

På baggrund af Eurostats offentliggjorte tal for arbejdstid fra arbejdskraftundersøgelsen er det ikke muligt at foretage en anden aldersafgrænsning end 15-74 år. Danmarks Statistik har dog fået adgang til mikrodata for 21 EU-lande (inklusive Danmark) samt Norge og Schweiz, hvorved det er muligt at opgøre arbejdstiden for fx 15-64- eller 25-59-årige. Ved disse aldersafgrænsninger gælder det ligeledes, at Danmarks arbejdstid pr. beskæftiget ligger under gennemsnittet for de 23 lande, mens arbejdstiden ligger over gennemsnittet, når arbejdstiden sættes i forhold til befolkningen.

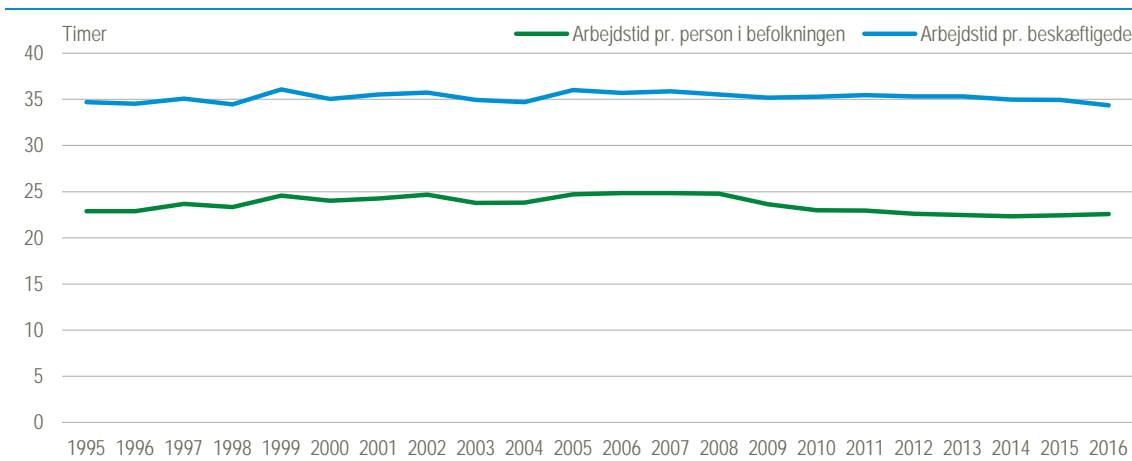
I analysen anvendes den præsterede arbejdstid, som angiver det antal timer, der reelt er arbejdet (eksklusiv fravær og inklusiv overtid). Det gælder uanset, om der er tale om betalt eller ubetalt arbejde, registreret arbejde eller illegalt (herunder sort) arbejde mv. Forskellen mellem landenes arbejdstid kan således også afspejle, i hvor stort omfang respondenterne inkluderer fx ubetalt arbejde og illegalt (herunder sort) arbejde.

¹ Det viser et specialudtræk fra Eurostat på baggrund af arbejdskraftundersøgelsen (på variablen NOWKREAS) for 2016. Tilsvarende resultat blev præsenteret for året 2011 i forbindelse med "Task force on the measurement of absence and working time in the LFS", jf. Eurostats arbejdsgruppe (LAMAS), december 2015.

Stort set uændret arbejdstid

Gennem de seneste 20 år har danskernes gennemsnitlige arbejdstid været stort set uændret, uanset om arbejdstiden opgøres pr. beskæftiget eller pr. person i befolkningen, jf. figur 2. Den gennemsnitlige arbejdstid steg en anelse i forbindelse med højkonjunktoren i midten af 2000'erne, men efter 2008 faldt arbejdstiden pr. person i befolkningen, hvorimod arbejdstiden pr. beskæftiget stort set var uændret. Det skyldes finanskrisen, hvor beskæftigelsen for de 15-74-årige faldt (men ikke befolkningen), og dette ramte jævnt og ikke kun de, der arbejder få timer.

Figur 2 Den gennemsnitlig ugentlige arbejdstid pr. beskæftiget og pr. person i befolkningen i Danmark fra 1995 til 2016. 15-74 år

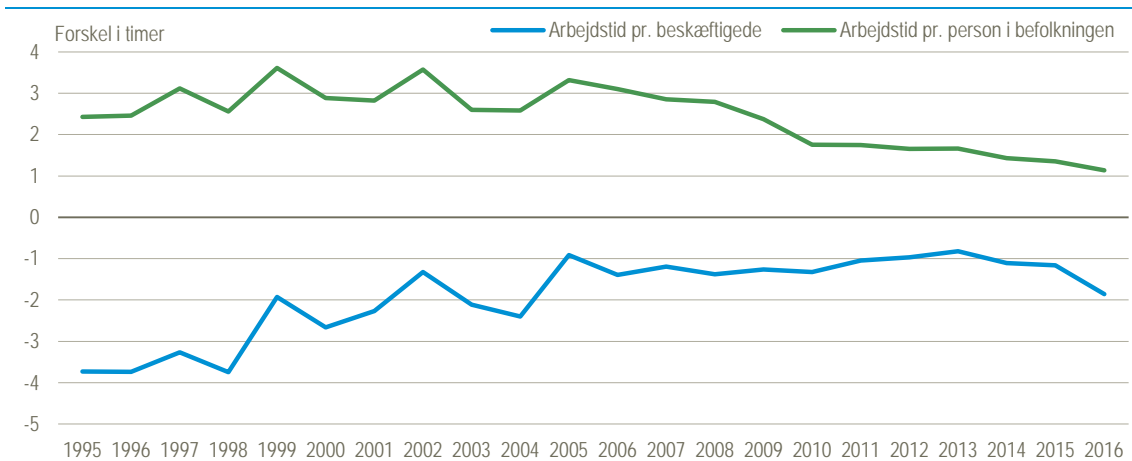

Anm.: Samme anmærkning som i figur 1.

Kilde: Eurostat og egne beregninger.

Mens den danske arbejdstid pr. beskæftiget har ligget nogenlunde stabilt siden 1995, er den gennemsnitlige arbejdstid blandt de 15 EU-lande, hvor arbejdstiden kan opgøres tilbage til 1995, faldet med mere end 2 timer fra 1995 til 2016.² Det betyder, at forskellen i arbejdstiden mellem Danmark og EU15-landene er reduceret, så den danske arbejdstid pr. beskæftiget i 2016 ligger omkring 2 timer under EU-gennemsnittet, jf. figur 3. I 1995 havde Danmark den tredje laveste arbejdstid og i 2016 den næstlaveste arbejdstid blandt EU15-landene, når den opgøres pr. beskæftiget.

Figur 3 Den gennemsnitlig ugentlige arbejdstid pr. beskæftiget og pr. person i befolkningen i Danmark i forhold til EU15-gennemsnittet fra 1995 til 2016. 15-74 år

Anm.: Samme anmærkning som i figur 1.

Kilde: Eurostat og egne beregninger.

² De 15 EU-lande er udover Danmark også Østrig, Belgien, Finland, Frankrig, Tyskland, Grækenland, Irland, Italien, Luxembourg, Nederlandene, Portugal, Spanien, Sverige og Storbritannien.

Kigger man på arbejdstiden pr. person i befolkningen, reduceres forskellen mellem Danmark og EU15-landene også, hvilket primært skyldes, at den gennemsnitlige arbejdstid pr. person i EU15 er øget med ca. 1 time fra 1995 til 2016. I 1995 lå den danske arbejdstid pr. person i befolkningen godt 2 timer over EU15-gennemsnittet, men i 2016 var forskellen omkring 1 time. Danmark havde i 1995 den tredjehøjeste arbejdstid blandt de 15 lande og i 2016 den femtehøjeste arbejdstid pr. person i befolkningen.

Boks 2. Analyse fra Finansministeriet om arbejdstid

Finansministeriet udgav i maj 2017 analysen "Arbejdsudbud i Danmark i et internationalt perspektiv". Analysen belyser udviklingen i danskernes arbejdstid fra 2002 og frem til 2015 med fokus på Danmarks arbejdstid sammenlignet med andre EU- og OECD-lande.

Finansministeriet tager også udgangspunkt i Eurostats opgørelser baseret på arbejdskraftundersøgelserne. Her beregner Finansministeriet den gennemsnitlige arbejdstid pr. uge i 2002 baseret på de adspurgte personers hovedjob og største bijob for personer over 15 år. Dette opregnes med et gennemsnitligt antal arbejdede uger i 2002, som stammer fra skøn i OECD's Employment Outlook 2004. Det giver et gennemsnitligt antal præsterede timer pr. beskæftiget på årsbasis for 2002, hvilket fremskrives med væksten i den gennemsnitlige arbejdstid på baggrund af nationalregnskabstal frem til 2015.

Trods forskelle i blandt andet metode samt hvilke lande, der indgår i sammenligningsgrundlaget, er der høj grad af overensstemmelse mellem konklusionerne i denne analyse og Finansministeriets analyse. Således finder Finansministeriet også, at danskernes arbejdstid i 2015 opgjort i forhold til befolkningen ligger omkring midterfeltet blandt de betragtede lande.

Analysen fra Finansministeriet viser desuden, at den gennemsnitlige arbejdstid er faldet gennem 1970'erne og 1980'erne, men har siden 1990 ligget på nogenlunde samme niveau – dog med udsving. Således steg arbejdstiden fra slutningen af 1990'erne og frem til starten af 2000'erne, og fra midten af 2000'erne faldt arbejdstiden, så den i 2015 lå omkring samme niveau som i starten af 1990'erne.

Mange kvinder på arbejdsmarkedet i Danmark

I Danmark er beskæftigelsesfrekvensen relativt høj sammenlignet med de andre europæiske lande, særligt for danske kvinder. Beskæftigelsesfrekvensen beskriver, hvor stor en andel af befolkningen i den erhvervsaktive alder – eller i et givent aldersinterval – som er i beskæftigelse. Beskæftigelsesfrekvensen var 62 pct. for danske kvinder i 2016, hvilket er det tredjehøjeste i EU. Beskæftigelsesfrekvensen for kvinderne lå knap 9 procentpoint højere end EU-gennemsnittet, og for danske mænd var beskæftigelsen 5 procentpoint højere end gennemsnittet.

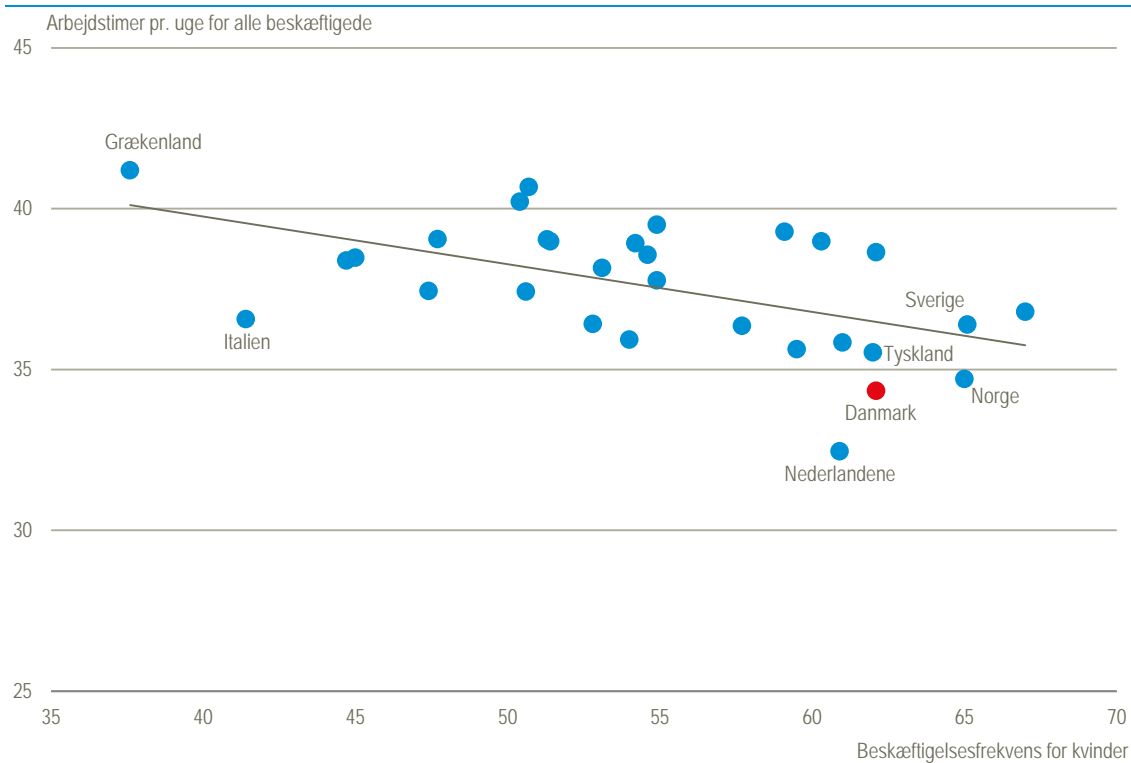
Danske kvinders høje beskæftigelsesfrekvens er kombineret med, at en stor andel af kvinderne er på deltid – eksempelvis mens børnene er små. Knap 38 pct. af de danske kvinder mellem 15 og 74 år, som er i beskæftigelse, angiver således, at de er på deltid, hvilket er 5 procentpoint højere end EU-gennemsnittet. Det trækker isoleret set den gennemsnitlige arbejdstid for beskæftigede ned.

Den høje beskæftigelsesfrekvens blandt danske kvinder kan være et udtryk for, at mænd og kvinder i højere grad deler arbejdsmængden i husstanden. Det kan trække den gennemsnitlige arbejdstid pr. beskæftiget ned i Danmark, selvom husstandens samlede arbejdstid måske ligger over gennemsnittet for husstande i EU.

Der er en svag tendens til, at lande som fx Danmark med høj beskæftigelse blandt kvinderne typisk har en lavere arbejdstid, mens lande, hvor kvinderne har en lavere beskæftigelsesfrekvens, generelt har højere arbejdstid.³ Det fremgår af figur 3, som viser, at der på tværs af EU-landene er en negativ sammenhæng mellem kvinders beskæftigelsesfrekvens og den gennemsnitlige arbejdstid.

³ Denne sammenhæng (p-værdi=0,003) gælder også, når der ses bort fra Nederlandene, Grækenland og Italien i figuren.

Figur 4 Sammenhæng mellem kvinders beskæftigelsesfrekvens og den gennemsnitlige arbejdstid for samtlige beskæftigede mellem 15 og 74 år. 2016

Anm.: Samme anmærkning som i figur 1.

Kilde: Eurostat og egne beregninger.

Mange studerende trækker den danske arbejdstid ned

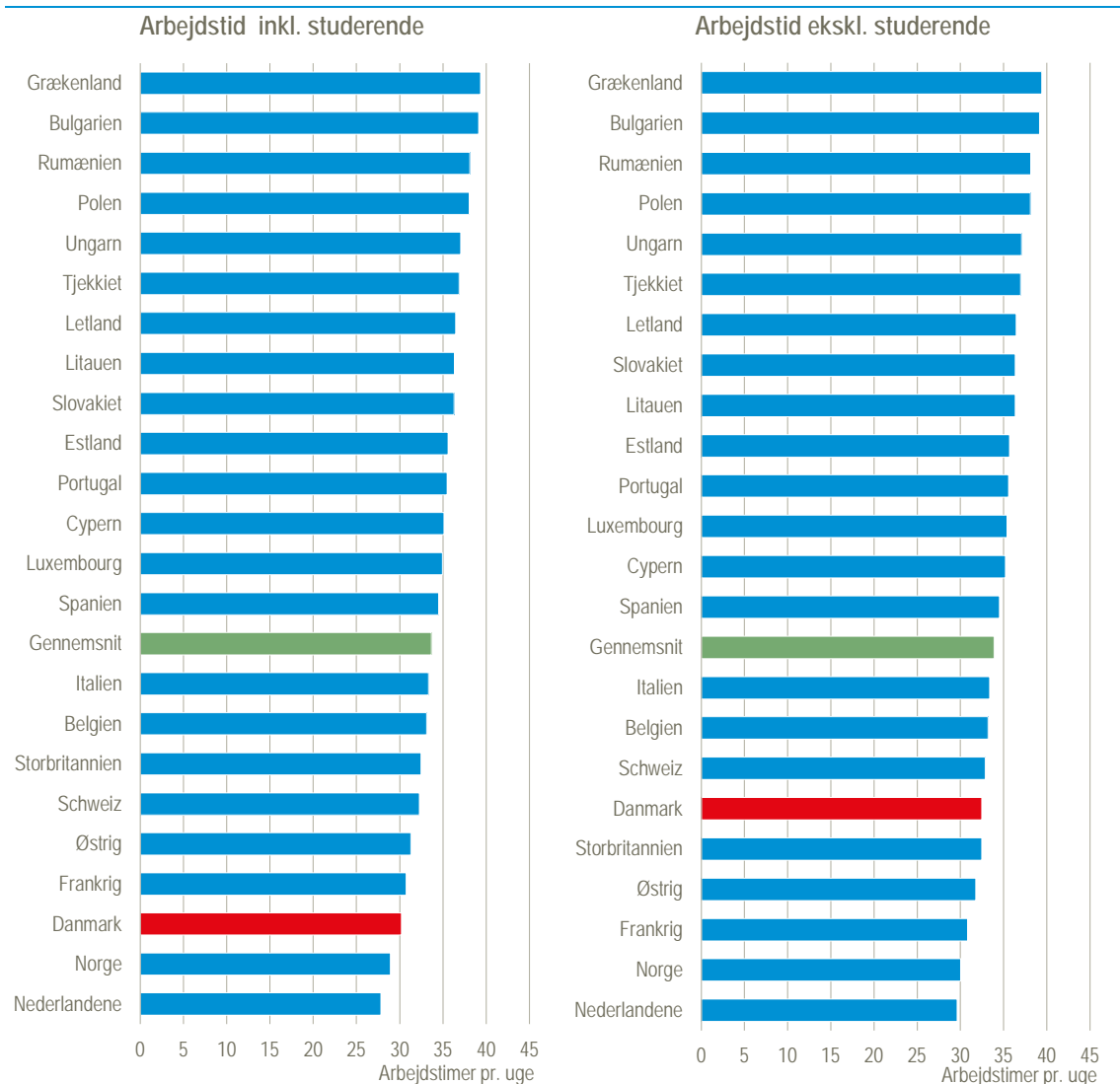
Mange unge arbejder ved siden af deres studier i Danmark. Det kan fx være fritidsjob som butiksmedhjælpere og for studerende ved de videregående uddannelser kan det være studierelevante arbejde.⁴ Blandt de beskæftigede, som også er studerende, var den gennemsnitlige arbejdstid på ca. 16 timer om ugen i Danmark. Eftersom studerendes arbejdstid ligger en del under gennemsnittet, vil denne gruppe trække den gennemsnitlige arbejdstid for beskæftigede ned.

Når arbejdstiden pr. beskæftiget opgøres inklusiv studerende, ligger den danske arbejdstid omkring 3½ timer lavere end gennemsnittet for de lande, der haves mikrodata for, jf. boks 3. Opgøres arbejdstiden pr. beskæftiget derimod eksklusiv studerende, er den danske arbejdstid kun ca. 1½ timer lavere end gennemsnittet. Opgjort på denne måde har udover Norge og Nederlandene også Frankrig og Østrig en lavere arbejdstid end Danmark, mens Danmark ligger på niveau med Storbritannien. En stor del af den lavere arbejdstid i Danmark i forhold til gennemsnittet for de betragtede lande skyldes således, at vi har mange studerende i arbejde.⁵

⁴ I 2015 var der ca. 290.000 uddannelsessøgende i beskæftigelse i Danmark, jf. [Analyse af udviklingen i uddannelsesaktiviteten](#) af Danmarks Statistik, september 2016.

⁵ Ser man på arbejdstiden pr. person i hele befolkningen, lå danskernes arbejdstid inklusiv studerende *knap* 1 time over gennemsnittet for de 23 lande. Opgøres arbejdstiden eksklusiv studerende, ligger danskernes arbejdstid *godt* 1 time over gennemsnittet.

Figur 5 Gennemsnitligt ugentligt arbejdstid pr. beskæftiget mellem 15 og 74 år, 2015

Anm.: Antal arbejdstimer er opgjort som faktiske præsterede arbejdstimer inklusiv nul timer, jf. boks 3. Derfor er arbejdstiden lavere end i figur 1.
 Kilde: Egne beregninger på baggrund af mikrodata fra Eurostat.

Boks 3. Arbejdskraftundersøgelser for andre europæiske lande

Danmarks Statistik har fået adgang til mikrodata fra arbejdskraftundersøgelserne fra 21 EU-lande (inklusive Danmark) samt Norge og Schweiz. Mikrodata for de 23 lande haves til og med 2015. De syv manglende EU-lande er Tyskland, Sverige, Finland, Irland, Kroatien, Slovenien og Malta. Eurostat har ikke haft mulighed for at udlevere mikrodata for disse syv lande, da landene ikke har indgået aftaler om udveksling af mikrodata fra arbejdskraftundersøgelserne blandt medlemslandenes statistikbureauer. Arbejdstiden omfatter personernes hovedjob og bijob, og opgøres som faktisk præsterede timer inklusiv nul timer. Beskæftigede med en arbejdstid på nul timer kan fx være personer, der er midlertidigt fraværende som følge af ferie eller sygdom.

Det skal bemærkes, at Eurostats egne opgørelser af arbejdstid ikke omfatter beskæftigede, hvor arbejdstiden er nul timer. Eurostats opgørelse er hermed reelt ikke den gennemsnitlige arbejdstid pr. beskæftiget, men derimod den gennemsnitlige arbejdstid for de beskæftigede, der er på arbejde. Beskæftigede med en arbejdstid på nul timer er imidlertid indregnet i de opgørelser, der baserer sig på mikrodata, da det vurderes at være mere retvisende, at præsterede timer også reflekterer forskelle i ferie og sygdom mellem landene. Det betyder, at opgørelsen over den gennemsnitlige arbejdstid pr. beskæftiget og pr. person i befolkningen baseret på beregninger på baggrund af mikrodata (se figur 4 og tabel 1) er lavere end Eurostats opgørelse af arbejdstid pr. beskæftiget eller pr. person i befolkningen (se figur 1). Ved disse opgørelser tages der højde for, at der i Danmark fx er en relativ lang ferie i forhold til andre lande, og her gælder det, at arbejdstiden pr. person i befolkningen i Danmark er 0,7 timer højere end gennemsnittet for de 23 lande, når den gennemsnitlige arbejdstid for de 23 lande udregnes som et vægtet gennemsnit på ud fra landenes befolkningsstørrelse. Udregnes de 23 landes arbejdstid som et simpelt gennemsnit, ligger den danske arbejdstid pr. person i befolkningen 0,4 timer under gennemsnittet, men fortsat i midterfeltet.

Danske højtuddannedes arbejdstid under gennemsnittet

I dette afsnit beskrives den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid for forskellige grupper i Danmark i forhold til gennemsnittet for de 23 lande. Resultaterne er sammenfattet i tabel 1, hvor indeks 100 svarer til gennemsnittet for de 23 lande. Et indeks tal under 100 betyder, at den danske arbejdstid ligger under gennemsnittet, mens et indekstal over 100 svarer til, at arbejdstiden er over gennemsnittet for de 23 lande.

Tabel 1 Den danske arbejdstid pr. beskæftiget og pr. person i befolkning opgjort for udvalgte grupper i forhold til gennemsnittet for 23 europæiske lande. 2015

	Arbejdstid for beskæftigede Arbejdstid for befolkning	
	indeks 100 = gns. for 23 lande	
Mænd	91	99
Kvinder	91	107
15-29 år	71	95
30-44 år	95	101
45-59 år	99	112
60-74 år	101	129
Ugift	82	98
Gift	96	104
Enke/enkemand, fraskilt eller separeret	101	112
Lavt uddannede	81	102
Mellem uddannede	92	102
Højt uddannede	95	95
Statsborgerskab i landet	91	103
Borger fra EU15	98	108
Borger fra andre europæiske lande	90	91
Øvrige lande	94	95
Byer (tæt befolkede områder)	89	101
Byer og forstæder (medium befolkede områder)	92	106
Landdistrikt (tyndt befolkede områder)	91	100

Kilde: Egne beregninger på baggrund af mikrodata fra Eurostat.

Tabel 1 viser blandt andet, at danske mænd og kvinders arbejdstid ligger under gennemsnittet for de betragtede lande, når arbejdstiden opgøres pr. beskæftiget, men mænd og kvinder har generelt en højere beskæftigelsesfrekvens i Danmark. Opgøres arbejdstiden i stedet i forhold til befolkningen ligger mænds arbejdstid omkring gennemsnittet, mens den ligger over gennemsnittet for kvinder. Det er således kvinder, som trækker arbejdstiden pr. person i befolkningen op i Danmark.

Opgjort pr. beskæftiget er arbejdstiden for 15-29-årige i Danmark en del lavere end gennemsnittet for de 23 lande, mens arbejdstiden opgjort pr. person i befolkningen for denne aldersgruppe ligger tættere på gennemsnittet. Når de 15-29-årige har en relativ lav arbejdstid pr. beskæftiget, hænger det sammen med, at mange unge arbejder ved siden af deres studier og dermed tæller med blandt de beskæftigede. I modsætning til de unge ligger arbejdstiden for 60-74-årige danskere en del over gennemsnittet, når arbejdstiden sættes i forhold til alle i denne aldersgruppe i befolkningen.

Kigger man på arbejdstiden fordelt på uddannelsesniveau, gælder det, at højtuddannedes arbejdstid ligger under gennemsnittet ved begge metoder. For lavt uddannede og mellemuddannede ligger arbejdstiden pr. beskæftigede også under gennemsnittet, mens arbejdstiden pr. person i befolkningen ligger en anelse over gennemsnittet.